

Ірина Боса,

аспірантка кафедри публічного управління
та адміністрування Національної академії
внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2913-8366>

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЗІ СТВОРЕННЯ НАЛЕЖНИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

У статті продемонстровано, що право є складним багаторівневим явищем, тому для його вивчення необхідно розглядати всі підсистеми, які входять до його складу.

Актуалізовано, що публічні правовідносини зі створення належних умов діяльності адвокатури мають велике значення в час, коли Україна бажає стати повноправним членом Європейського союзу. Тому діяльність адвокатури в Україні повинна бути гарантована державою, що відповідає європейським стандартам.

Набула подальшого розвитку теза про те, що розподіл права на публічне право та приватне право є тільки одним із видів поділу права. Зауважено, що право можна поділити на матеріальне і процесуальне, на галузі, підгалузі, інститути, норми права. Висвітлено, що комплексний підхід до розгляду будь-якого правового явища дає можливість більш глибоко та об'єктивно з'ясувати сутність та зміст його.

Продемонстровано, що є погляд відповідно до якого вважається недоречним розподіл права на приватне публічне. Розкрито, що більшість науковці притримуються необхідності розподілу на приватне та публічне право, хоча одностайного погляду на критерії розподілу немає. Розглянуто, що критеріями розподілу права на публічне й приватне є дві групи ознак: 1) внутрішні ознаки (інтерес, ініціатива захисту) та зовнішні ознаки (метод правового регулювання, суб'єктний склад, вид норм права).

Акцентовано, що адвокатура, не будучи державним органом, а самоврядною організацією здійснює важливу функцію, яка притаманна державі – забезпечує дотримання законності, усунення її порушень. Метою існування адвокатури як інституту професійного захисту та представництва є надання кваліфікованої правничої допомоги всім, хто її потребує.

Представлено, що належні умови діяльності адвокатури – це можливості адвокатури реалізовувати свої завдання по захисту прав людей, виступаючи самоврядною організацією, ефективно, кваліфіковано, з найкращим результатом досягнення поставленої мети. Наголошено, що створення державою належних умов діяльності адвокатури – це комплекс правових та організаційних заходів щодо формування та організації діяльності адвокатури як інституції, яка не будучи державним органом, виконує функції держави із захисту прав фізичних та юридичних осіб.

Ключові слова: публічне право, приватне право, критерії розподілу на приватне та публічне право, належні умови діяльності адвокатури, створення належних умов діяльності адвокатури.

Bosa I.

Peculiarities of public legal relations to create proper conditions for the activity of the bar

The article demonstrates that law is a complex multi-level phenomenon, therefore, in order to study it, it is necessary to consider all subsystems that are part of it.

It has been updated that public legal relations to create proper conditions for the activity of the bar are of great importance at a time when Ukraine wants to become a full member of the European Union. Therefore, the activity of the bar in Ukraine must be guaranteed by the state, which meets European standards.

The thesis that the division of law into public law and private law is only one type of division of law gained further development. It is noted that law can be divided into material and procedural, into branches, sub-branches, institutions, legal norms. It is highlighted that a comprehensive approach to the consideration of any legal phenomenon makes it possible to more deeply and objectively find out its essence and content.

It has been demonstrated that there is a point of view according to which it is considered inappropriate to divide the right into private and public. It was revealed that the majority of scientists adhere to the necessity of dividing into private and public law, although there is no unanimous opinion on the criteria for dividing. It is considered that the criteria for dividing the right into public and private are two groups of features: 1) internal features (interest, initiative of protection) and external features (method of legal regulation, subject composition, type of legal norms).

It is emphasized that the bar, not being a state body, but a self-governing organization, performs an important function inherent to the state - ensuring compliance with the law, eliminating its violations. The purpose of the existence of the bar as an institution of professional protection and representation is to provide qualified legal assistance to all who need it.

It is presented that the proper conditions for the activity of the bar are the possibilities of the bar to implement its tasks for the protection of people's rights, acting as a self-governing organization, effectively, qualifiedly, with the best result of achieving the set goal. It is emphasized that the creation by the state of proper conditions for the activity of the bar is a set of legal and organizational measures for the formation and organization of the bar as an institution that, rather than being a state body, performs the functions of the state to protect the rights of individuals and legal entities.

Keywords: *public law, private law, criteria for the division into private and public law, proper conditions for advocacy, creation of proper conditions for advocacy.*

Постановка проблеми. Публічні правовідносини зі створення належних умов діяльності адвокатури мають велике значення в час, коли Україна бажає стати повноправним членом Європейського союзу. Тому діяльність адвокатури в Україні повинна бути гарантована державою, що відповідає європейським стандартам. Це обумовлено тим, що у цивілізованій державі права і свободи людини і громадянина захищаються державою у вигляді державних органів, але, крім того захист покладено на недержавні організації, якою й є адвокатура. Тому передбачається, що держава повинна сприяти діяльності адвокатури, виступаючи гарантом належної діяльності її.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання діяльності адвокатури досліджували у своїх працях такі науковці як М. Р. Аракелян, Н. М. Бакаянова, Т. В. Варфоломеева, Т. Б. Вільчик, М. В. Завальний, С. С. Калинюк, П. В. Кучеревський, О. Д. Святоцький, І. Я. Семенюк, Л. В. Тацій, Є. Ф. Шкребець, О. Г. Яновська та ін. Поняття публічного та приватного права було у центрі наукових розвідок А. Г. Бірюкової, О. І. Миколенка, Є. В. Петрова, С. П. Погребняка, Є. О. Харитоновна, О. І. Харитонової, Н. К. Шаптала та ін. Але висвітлення поняття публічних правовідносин зі створення належних умов діяльності адвокатури не отримало до сьогодні широкого розкриття у науковій літературі, тому є зрозумілою актуальність цієї теми.

Мета роботи. Дослідити публічні правовідносини зі створення належних умов діяльності адвокатури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж розглянути поняття публічних правовідносин зі створення належних умов діяльності адвокатури необхідно визначитися з поняттям публічне право. Про розподіл на право публічне та право приватне говорили ще давньоримські юристи. Вони вважали, що виділення публічного та приватного права базується на двох принципах: 1) положеннях сентенції Ульпіана: «Publicum jus est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem», що виходить із відмінностей цілей та інтересів, що підлягають правовій охороні; 2) принципі неприпустимості зміни публічно-правових норм приватними угодами: «Publicum jus ractis privatorum mutari non potest», котрий наголошує на необхідності враховувати різницю у характері та юридичній значимості правил, які встановлюються приватними чи публічними особами та діють у приватній та публічній сферах [1, с. 109–110].

В ті часи більше значення мало приватне право, яке було представлено сімейними та цивільними відносинами, речовим та зобов'язальним правом, спадкуванням. При цьому, особливостями приватного права було те, що права мали тільки по-перше, вільні люди (раби мали статус речей); по-друге, права мали римські громадяни (пришлі – плебеї прав не мали). Публічне ж право в свою чергу розповсюджувалось на судову систему, цивільний процес, застосування позовів [2, с. 77].

Сутнісні характеристики публічного та приватного права були постійними багато століть. Наукове розуміння поділу на публічне та приватне право та критерії їх розмежування почали активно розроблятися науковцями починаючи з XIX століття – початок XX століття. Формували теорію поділу права на дві великі підсистеми такі науковці як Г. Єллінек, Р. фон Ієрінг, К. Ф. фон Савіньї та ін. Українськи правники М. Сібільов, Ю. Тихомиров також долучились до розробки теорії публічного та приватного права [3, с. 4].

Важливе значення цих понять у тому, що однією із головних ознак, яка характеризує романо-германську правову сім'ю є розподіл права на публічне й приватне. Це пов'язано із рецепцією римського права у континентальній Європі, держави якої належать до романо-германської правової сім'ї, а як ми зазначали вище, поділ на дві підсистеми й бере початок у римському праві.

Ми згодні з С. П. Погребняком, який зауважує, що «поділ права на публічне і приватне є лише одним із зрізів системи права, який існує поруч з її поділом на галузі, на матеріальне і процесуальне право тощо. Система права є складним, багатограним феноменом, вивчення якого не можна проводити лише під

одним кутом зору. Саме комплексний підхід до класифікації різних правових явищ сприяє більш глибокому, об'ємному і об'єктивному з'ясуванню їх багатоманітних можливостей у правовому регулюванні» [3, с. 5].

Важливість поняття викликає потребу у визначенні ознак публічного та приватного права та підстав розподілу. Як відомо, ще давньоримські юристи критерієм розподілу на право публічне й право приватне визначали суспільний інтерес. Виходячи із назв підсистем права, то в основі публічного права покладено публічний (суспільно значущий) інтерес, що являє собою визнаний державою і забезпечений правом інтерес соціальної спільності, задоволення якого є умовою і гарантією її існування та розвитку. Відповідно, ознакою, за якою визначається приватне право є приватний інтерес, що виражається в інтересах окремих осіб, в їх правовому і майновому становищі, а також в їхніх стосунках з іншими суб'єктами [3, с. 6].

У сучасній українській науці дотепер точаться дискусії з приводу критеріїв розмежування публічного й приватного права. Складнощі пов'язані з тим, що не можна протиставляти приватне та публічне право. Ці системи знаходяться у взаємодії.

Зауважимо, що є погляд відповідно до якого немає потреби взагалі розмежовувати ці дві підсистеми. Так, О. І. Миколенко вважає, що поділ права на приватне та публічне є: «цікавою теоретичною конструкцією, яка допомагає визначити роль держави як публічної інституції в житті суспільства і встановити межі її втручання в різні сфери суспільного життя, але в практично-прикладній сфері (правотворчість, правозастосовна діяльність, викладацька діяльність у ВНЗ) вона не спрацьовує та сприяє руйнації традиційної системи права як сукупності галузей права, правових інститутів і норм права» [4, с. 58-64, 5, с. 11]. Але, не можна говорити про те, що існує тільки розподіл права на публічне і приватне право, вирізняють також матеріальне і процесуальне право; крім того, структура права включає в себе – галузь, інститут, норму права.

Як правило, науковці притримуються необхідності розподілу на приватне та публічне право, хоча одноставного погляду на критерії розподілу немає.

Більшість правників виділяють три критерії поділу права на публічне й приватне. Так, О. І. Харитонова та Є. О. Харитонов розподіляють право на приватне та публічне за такими критеріями – інтерес, суб'єкти правовідносин та ініціатива захисту [6, с. 7–8]. В. В. Валах та С. М. Клейменова вирізняють також три критерії: інтерес, метод і предмет [7, с. 10]. Н. В. Дараганова виділяє: 1) характер домінуючого інтересу; 2) різниця у суб'єктах правовідносин; 3) різниця у методі правового регулювання [5, с. 14].

О. А. Банчук вирізняє п'ять критеріїв у розмежуванні публічного і приватного права: 1) різниця у суб'єктах відносин; 2) різниця у правовому становищі учасників відносин; 3) різниця у змісті правовідносин.; 4) різниця у формах захисту прав; 5) характер домінуючого інтересу у відносинах [8, с. 151].

А. О. Дутко виділяє сім критерії, поділу права на публічне та приватне: 1) інтерес; 2) метод; 3) характер норм права; 4) суб'єктний склад відносин; 5) ініціатива виникнення суб'єктивних прав; 6) предмет правового регулювання; 7) ініціатива захисту порушених прав [9, с. 26–27].

Цікавим є погляд С. П. Погребняк, який об'єднує усі критерії поділу права на публічне та приватне у дві групи: 1) матеріальні – мета, інтерес, воля та 2) формальний – специфіка способу правового регулювання [3, с. 9–10].

Отже, зазначаємо, що є дві групи ознак розподілу на приватне та публічне право: 1) внутрішні ознаки (інтерес, ініціатива захисту) та зовнішні ознаки (метод правового регулювання, суб'єктний склад, вид норм права).

Виходячи із вищезазначеного, на думку О. І. Харитонової, приватне право є сукупністю правил і норм, що стосуються визначення статусу і захисту інтересів окремих осіб, котрі не є фігурантами держави, не перебувають у взаєминах влади та підпорядкування одне щодо одного, рівноправно і вільно встановлюють собі права і обов'язки у відносинах, що виникають з їх ініціативи. Характерними рисами приватного права є рівність учасників відповідних відносин, їхня ініціативність при встановленні правовідносин, вільний розсуд при обранні правил поведінки, прямо не заборонених законодавством, позовний порядок захисту інтересів його суб'єктів у суді тощо» [1, с. 117].

Відповідно, публічне право є система норм права, які визначають статус держави і державних органів, сторони мають нерівне положення, знаходяться у відносинах влади і підпорядкування, ініціатива завжди виходить від державних органів як представників держави, правила гри завжди встановлюються державою. Таким чином, ознаками публічного права є внутрішні, тобто ті які виражають сутність – державний інтерес, ініціатива встановлення правовідносин виходить від держави; зовнішні, так звані формальні ознаки – завжди нерівність учасників правовідносин; ініціатива встановлення правовідносин виходить від держави та державних органів, імперативний метод регулювання правовідносин, тобто метод влади і підпорядкування; забороняючи або, в деяких випадках зобов'язуючи норми права.

Стосовно адвокатури, то відповідно до ч. 1 ст. 2 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом, а у ч. 2 ст. 5 передбачено, що держава створює належні умови для діяльності адвокатури та забезпечує дотримання гарантій адвокатської діяльності [10].

Зазначимо, що як ми говорили раніше, відносини у сфері публічного права, тобто публічні відносини мають державний інтерес. Так, публічне право захищає загальні, державні, суспільні інтереси, загальні блага, які мають значення для суспільства, держави, спільноти в цілому, а не для конкретної людини. Але однією із ознак правової держави є захист прав і свобод людини і громадянина, тобто найвищою цінністю у державі визнається людина з її індивідуальними інтересами.

Отже, можна зазначити, що адвокатура у своїй діяльності відбиває як загальні, суспільні, державні інтереси, так й індивідуальні, особисті, тому що через цей інститут правова держава завдяки ній правова держава може здійснювати головну свою функцію – захист прав і свобод людини й громадянина.

Так, Х. М. Маркович зауважує, що діяльність адвокатів носить конституційно зумовлений державнозначимий характер, а адвокати повинні бути максимально незалежними від держави, щоб ефективно захищати громадян і юридичних осіб від адміністративного свавілля [11, с. 46].

М. Р. Аракелян зазначає, що «соціальна і правова цінність адвокатури, сконцентрована на розв'язанні найважливішого завдання – захисту прав і свобод людини й громадянина, юридичних осіб, представлення їхніх інтересів, надання кваліфікованої правової допомоги. Інакше кажучи, аналіз становлення й функціонування української адвокатури свідчить про те, що основна мета її існування базується на гуманістичному принципі захисту прав і свобод людини й громадянина» [12, с. 178].

А. М. Подоляка звертає увагу на те, що адвокатура – унікальне юридичне явище, це єдина організація, яка виконує державну (публічно-правову) функцію і не є при цьому державним органом, а навпаки зберігає незалежність від держави [13, с. 431].

Адвокатура, не будучи державним органом, а самоврядною організацією здійснює важливу функцію, яка притаманна державі – забезпечує дотримання законності, усунення її порушень. Це вона робить через захист прав людини, що є потрібним не тільки для окремої людини, так і для усіх людей.

Метою існування адвокатури як інституту професійного захисту та представництва є надання кваліфікованої правничої допомоги всім, хто її потребує. Мабуть, на жодну іншу недержавну організацію натеper не покладено таких важливих державних завдань і функцій, які виконує адвокатура. Від того, наскільки вона організована та законодавчо захищена, здебільшого залежить впевненість кожного громадянина у своїй безпеці. Потрібно пам'ятати, що адвокат захищає закон від свавілля, а тому його діяльність відповідає як інтересам конкретної фізичної чи юридичної особи, так і публічно-правовим інтересам держави та суспільства [11, с. 46; 18].

Тому так важливо державі забезпечити адвокатури належні умови діяльності.

Академічний тлумачний словник подає поняття належний «який потрібний, необхідний» [14, с. 117].

Поняття «належні умови» застосовується, наприклад, у трудовому праві. Так, П. О. Ізуїта визначає, що належні та безпечні умови праці – це весь комплекс умов праці, кількості та якості обладнання, порядку та способів його використання, стан робочого приміщення та навколишнього середовища [15, с. 70].

При цьому Л. П. Амелічева вирізняє таку структуру правового механізму забезпечення безпеки праці: 1) нормативно-правове забезпечення безпеки праці, 2) інституційно-функціональне забезпечення безпеки праці, 3) процесуально-правове забезпечення безпеки праці, 4) юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону праці [16, с. 42].

Т. В. Штих зазначає, що «право судді на належні, безпечні і здорові умови праці є одним із найважливіших для ефективності судової системи. Створення необхідних організаційно-технічних та інформаційних умов для діяльності судів, матеріальне та соціальне забезпечення суддів відповідно до їх статусу є одним з основоположних моментів у забезпеченні незалежності суддів [17, с. 687]. Отже, створення належних умов діяльності суддів складається із таких елементів: організаційно-технічних умов, інформаційних умов, матеріальне забезпечення, соціальне забезпечення.

Якщо використати аналогію, то можна говорити про те, що належні умови діяльності адвокатури – це можливості адвокатури реалізовувати свої завдання по захисту прав людей, виступаючи самоврядною організацією, ефективно, кваліфіковано, з найкращим результатом досягнення поставленої мети.

Висновки. Отже, створення державою належних умов діяльності адвокатури – це комплекс правових та організаційних заходів щодо формування та організації діяльності адвокатури як інституції, яка не будучи державним органом, виконує функції держави із захисту прав фізичних та юридичних осіб.

Список використаних джерел

1. Харитонova О. І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії): монографія. Одеса: Юридична література, 2004. 328 с.
2. Бірюкова А. Г. Співвідношення приватного та публічного права: дуалістичний аспект. *Право і суспільство*. 2018. № 4. С. 76-80.
3. Погребняк С. П. Поділ права на публічне і приватне (загальнотеоретичні аспекти). *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2006. № 12. С. 3-15.
4. Миколенко О.І. Поділ національного права на публічне і приватне право та його теоретичне і практичне значення. *Правова держава*. 2016. № 23. С. 58-64.
5. Дараганова Н.В. Головні критерії розмежування права на приватне та публічне
6. Харитонova О.І., Харитонов Є.О. Дихотомія «публічне право – приватне право» та деякі питання визначення структури національного права. *Університетські наукові записки*. 2005. № 3 (15). С. 7-8.
7. Валах В.В., Клейменова С.М. Теоретичні та практичні проблеми приватного права: метод. рекомендації. Одеса, 2021. 34 с.
8. Банчук О.А. Підстави розмежування публічного та приватного права в Україні. *Публічне право*. 2011. № 2. С. 143-151.
9. Дутко А. О. Особливості юридичних конструкцій приватного та публічного права. *Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2013. № 2. С. 26-27. URL: http://www.pap.in.ua/2_2013/Dutko.pdf
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 01.06.2023)
11. Маркович Х. М. Адвокатура України як механізм захисту прав людини та громадянина: теоретико-правовий ракурс. *Порівняльно аналітичне право*. 2020. № 1. С. 45-47.
12. Аракелян М.Р. Правозахисна діяльність адвокатури: теоретико-правовий ракурс: монографія. Харків: Фенікс, 2018. 386 с.
13. Подоляка А. М. Захист прав і свобод громадян засобами адвокатури. *Форум права*. 2009. № 1. С. 429-433.
14. Словник української мови: в 11 томах. Том 5, 1974. 840 с.
15. Ізуїта П. О. Поняття належних та безпечних умов праці. *Форум права*. 2007. № 2. С. 70-74
16. Амелічева Л. П. Забезпечення безпеки праці як умови трудового договору: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2008. 209 с.
17. Штих Т. В. Права і обов'язки судді як суб'єкта трудового права. *Форум права*. 2009. № 3. С. 686-690
18. Соболев Є. Ю., Звенигородська О.В. Основні складові елементи адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини. *Наукові записки. Серія: Право*. 2022. Випуск 13. С. 70-74.

References

1. Kharytonova, O. I. (2004). *Administrativno-pravovi vidnosyny (problemy teorii)*. [Administrative and legal relations (problems of theory)]. Odesa: Yurydychna literatyra [in Ukrainian].
2. Biriukova, A. H. (2018). Spivvidnoshennia pryvatnoho ta publicnoho prava: dualistychnyi aspekt [The relationship between private and public law: a dualistic aspect]. *Pravo i suspilstvo - Law and Society*, 4, 76-80. [in Ukrainian].
3. Pohrebniak, S. P. (2006). Podil prava na publichne i pryvatne (zahalnoteoretychni aspekty) [Division of law into public and private (general theoretical aspects)]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia - State construction and local self-government*, 12, 3-15 [in Ukrainian].
4. Mykolenko, O. I. (2016). Podil natsionalnoho prava na publichne i pryvatne pravo ta yoho teoretychne i praktychne znachennia [The division of national law into public and private law and its theoretical and practical significance]. *Pravova derzhava - Legal State*, 23, 58-64 [in Ukrainian].
5. Darahanova, N. V. (2022). Holovni kryterii rozmezhuвання prava na pryvatne ta publichne [The main criteria for distinguishing the right to private and public]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo» - Comparative and Analytical Law*, 5, 10-14 [in Ukrainian].

6. Kharytonova, O. I., & Kharytonov, Ye. O. (2005). Dykhotomiia «publichne pravo – pryvatne pravo» ta deiakі pytannia vyznachennia struktury natsionalnogo prava [The dichotomy «public law - private law» and some issues of defining the structure of national law]. *Universytetski naukovi zapysky - University scientific notes*, 3 (15), 7-8 [in Ukrainian].
7. Valakh, V. V. & Kleimenova, S. M. (2021). *Teoretychni ta praktychni problemy pryvatnogo prava [Theoretical and practical problems of private law]*. Metod. rekomendatsii. Odesa [in Ukrainian].
8. Banchuk, O. A. (2011). Pidstavy rozmezhuвання publichnoho ta pryvatnogo prava v Ukraini [Grounds for distinguishing between public and private law in Ukraine]. *Publichne pravo - Public law*, 2, 143-151 [in Ukrainian].
9. Dutko, A. O. (2013). Osoblyvosti yurydychnykh konstrukt sii pryvatnogo ta publichnoho prava [Peculiarities of legal constructions of private and public law]. *Porivnialno-analitychne pravo - Comparative and Analytical Law*, 2, 26-27. Retrieved from: http://www.pap.in.ua/2_2013/Dutko.pdf [in Ukrainian].
10. *Pro advokaturu ta advokatsku diialnist (2012, July 5) [On the Bar and Legal Practice]*. Zakon Ukrainy № 5076-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> [in Ukrainian].
11. Markovych, Kh. M. (2020). Advokatura Ukrainy yak mekhanizm zakhystu prav liudyny ta hromadianyna: teoretyko-pravovyi rakurs. [The Bar of Ukraine as a mechanism for the protection of human and citizen rights: a theoretical and legal perspective]. *Porivnialno-analitychne pravo - Comparative and Analytical Law*, 1, 45-47 [in Ukrainian].
12. Arakelian, M. R. (2018). *Pravozakhysna diialnist advokatury: teoretyko-pravovyi rakurs [Human rights protection activities of the bar: a theoretical and legal perspective]*. Kharkiv: Fenix [in Ukrainian].
13. Podoliaka, A. M. (2009). Zakhyst prav i svobod hromadian zasobamy advokatury. [Protection of the rights and freedoms of citizens by means of advocacy]. *Forum prava - Forum of Law*, 1, 429-433 [in Ukrainian].
14. *Slovyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]* (1974), V 11 tomakh, Tom 5 [in Ukrainian].
15. Izuita, P. O. (2007). Poniattia nalezhnykh ta bezpechnykh umov pratsi. [Concept of proper and safe working conditions]. *Forum prava - Forum of Law*, 2, 70-74 [in Ukrainian].
16. Amelicheva, L. P. (2009). *Zabezpechennia bezpeky pratsi yak umovy trudovoho dohovoru [Ensuring labor safety as a condition of the employment contract]*. *Dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.05.* [in Ukrainian].
17. Shtykh, T. V. (2009). Prava i oboviazky suddi yak subiekta trudovoho prava. [Rights and duties of a judge as a subject of labor law]. *Forum prava - Forum of Law*, 3, 686-690 [in Ukrainian].
18. Sobol, Ye. Yu., & Zvenyhorodska, O. V. (2022). Osnovni skladovi elementy administratyvno-pravovoho zabezpechennia prav i svobod liudyny [The main constituent elements of the administrative and legal provision of human rights and freedoms]. *Naukovi zapysky. Serii: Pravo - Scientific notes Series: Law*, Vypusk 13, 70-74 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.06.2023